

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः,

श्री गुरुभ्यो नमः, हरिः ओं
--

कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहिता

पद पाठः (वाक्य सहित)

तृतीयकाण्डे तृतीयः प्रश्नः

Notes:

- Please refer to the book “TS Kandam 1” and “TS 1.1 pada paadam with Vaakyam” for notes and conventions used in this Compilation.
- Please download our vedic compilations from our web site www.vedavms.in

Table of Contents

3 कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायं पद पाठे तृतीयं काण्डं.....	3
---	---

3.3 तृतीयकाण्डे तृतीयः प्रश्नः – वैकृतविधीनामभिधानं.....	3
--	---

पद पाठे (वाक्य सहित) – तृतीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः, श्री गुरुभ्यो नमः

हरिः ओं

3 कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायं

पद पाठे तृतीयं काण्डं

3.3 तृतीयकाण्डे तृतीयः प्रश्नः – वैकृतविधीनामभिधानं

3.3.1.1

अ॒ग्ने॑ ते॒ज॒स्विन् ते॒ज॒स्वी त्वं दे॒वेषु॑ भू॒यास्ते॒ज॒स्वन्तं॑ मा॒मायु॑ष्मन्तं
व॑र्च॒स्वन्तं॑ म॒नुष्ये॑षु कुरु दी॒क्षायै॑ च त्वा तप॑सश्च ते॒जसे॑ जुहोमि
ते॒जो॒वि॒दसि॑ ते॒जो मा मा हा॑सीन्माऽहं ते॒जो हा॑सिषं मा मां ते॒जो
हा॑सीदिन्द्रो॒ज॒स्विन्नो॒ज॒स्वी त्वं दे॒वेषु॑ भू॒या ओज॑स्वन्तं मा॒मायु॑ष्मन्तं
व॑र्च॒स्वन्तं॑ म॒नुष्ये॑षु कुरु ब्र॒ह्मणश्च॑ त्वा क्ष॒त्रस्य॑ चो – [ ] 1

3.3.1.1- Padam

अ॒ग्ने॑ । ते॒ज॒स्विन् । ते॒ज॒स्वी । त्वम् । दे॒वेषु॑ । भू॒याः । ते॒ज॒स्वन्तम् ।
मा॒म् । आ॒यु॒ष्मन्तम् । व॑र्च॒स्वन्तम् । म॒नुष्ये॑षु । कुरु॑ । दी॒क्षायै॑ । च ।

त्वा । तपसः । च । तेजसे । जुहोमि । तेजोविदिति तेजः – वित् ।
असि । तेजः । मा । मा । हासीत् । मा । अहम् । तेजः ।
हासिषम् । मा । माम् । तेजः । हासीत् । इन्द्र । ओजस्विन् ।
ओजस्वी । त्वम् । देवेषु । भूयाः । ओजस्वन्तम् । माम् ।
आयुष्मन्तम् । वर्चस्वन्तम् । मनुष्येषु । कुरु । ब्रह्मणः । च । त्वा ।
क्षत्रस्य । च । 1 (50)

3.3.1.2

– जसे जुहोम्योजोविदस्योजो मा मा हासीन्माऽहमोजो हासिषं मा
मामोजो हासीथ् सूर्य भ्राजस्विन् भ्राजस्वी त्वं देवेषु भूया
भ्राजस्वन्तं मामायुष्मन्तं वर्चस्वन्तं मनुष्येषु कुरु वायोश्च त्वाऽपाञ्च
भ्राजसे जुहोमिसुवर्विदसि सुवर्मा मा हासीन्माऽहं सुवर्.हासिषं
मा माऽ सुवर्.हासीन् मयि ( ) मेधां मयि प्रजां मय्यग्निस्तेजो
दधातु मयि मेधां मयि प्रजां मयीन्द्र इन्द्रियं दधातु मयि मेधां मयि
प्रजां मयि सूर्यो भ्राजो दधातु । 2

3.3.1.2 - Padam

ओ॒ज॒से । जु॒हो॒मि । ओ॒जो॒वि॒दि॒त्यो॒जः – वि॒त् । अ॒सि॒ । ओ॒जः ।
मा । मा । हा॒सी॒त् । मा । अ॒हम् । ओ॒जः । हा॒सि॒षम् । मा । मा॒म् ।
ओ॒जः । हा॒सी॒त् । सूर्य॑ । भ्रा॒ज॒स्वि॒न् । भ्रा॒ज॒स्वी । त्वम् । दे॒वेषु॑ ।
भू॒याः । भ्रा॒ज॒स्व॒न्तम् । मा॒म् । आ॒यु॒ष्म॒न्तम् । वर्च॑स्व॒न्तम् ।
म॒नु॒ष्येषु॑ । कुरु॑ । वा॒योः । च । त्वा । अ॒पाम् । च । भ्रा॒ज॒से ।
जु॒हो॒मि । सु॒व॒र्वि॒दि॒ति॒ सु॒वः – वि॒त् । अ॒सि॒ । सु॒वः । मा । मा ।
हा॒सी॒त् । मा । अ॒हम् । सु॒वः । हा॒सि॒षम् । मा । मा॒म् । सु॒वः ।
हा॒सी॒त् । म॒यि ( ) । मे॒धाम् । म॒यि । प्र॒जा॒मि॒ति॒ प्र – जा॒म् । म॒यि ।
अ॒ग्निः । ते॒जः । द॒धा॒तु । म॒यि । मे॒धाम् । म॒यि । प्र॒जा॒मि॒ति॒
प्र – जा॒म् । म॒यि । इन्द्रः॑ । इन्द्रि॒यम् । द॒धा॒तु । म॒यि । मे॒धाम् ।
म॒यि । प्र॒जा॒मि॒ति॒ प्र – जा॒म् । म॒यि । सूर्यः॑ । भ्रा॒जः ।

द॒धा॒तु । 2 (73)

(क्ष॒त्र॒स्य॑ च – म॒यि – त्रयो॑वि॒श॒तिश्च) (A1)

3.3.2.1

वा॒युर्हि॒ं क॒र्ता अ॒ग्निः प्र॒स्तो॒ता प्र॒जाप॑तिः साम बृ॒हस्प॑तिरु॒द्गाता॑ विश्वे
दे॒वा उप॑गा॒ता॒रो म॒रुतः॑ प्र॒तिह॑र्तार इन्द्रो नि॒धन॑न्ते दे॒वाः प्रा॑णभृ॒तः
प्रा॒णं मयि॑ दध॒त्वैत॑द्वै सर्व॑मध्व॒र्यु-रु॒पाकु॑र्वन्नु॒द्गातृ॑भ्य उपा॒करो॑ति ते
दे॒वाः प्रा॑णभृ॒तः प्रा॒णं मयि॑ दध॒त्वित्या॑ है॒तदे॒व सर्व॑मा॒त्मन् ध॑त्त इ॒डा
दे॒वहू॑ म॒नु-र्य॑ज्ञनी-बृ॒हस्प॑तिरु॒क्थाम॑दानि श॒सिष॑द् विश्वे

दे॒वाः - [ ] 3

3.3.2.1 - Padam

वा॒युः । हि॒ं क॒र्ते॑ति हिं - क॒र्ता । अ॒ग्निः । प्र॒स्तो॒ते॑ति प्र - स्तो॒ता ।
प्र॒जाप॑तिरिति प्र॒जा - प॒तिः । साम । बृ॒हस्प॑तिः ।
उ॒द्गाते॑त्युत् - गा॒ता । विश्वे॑ । दे॒वाः । उप॑गा॒ता॒र इत्यु॑प - गा॒ता॒रः ।
म॒रुतः॑ । प्र॒तिह॑र्तार इति प्र॒ति - ह॑र्तारः । इन्द्रः॑ । नि॒धन॑मिति
नि - ध॒नम् । ते । दे॒वाः । प्रा॑णभृ॒त इति॑ प्रा॒ण - भृ॒तः । प्रा॑णमिति
प्र - अ॒नम् । मयि॑ । दध॒तु । ए॒तत् । वै । सर्व॑म् । अध्व॒र्युः ।
उपा॑कुर्वन्नि॒त्युप - आ॑कुर्वन् । उ॒द्गातृ॑भ्य इत्यु॒द्गातृ॑ - भ्यः ।
उपा॑करोतीत्यु॒प - आ॑करोति । ते । दे॒वाः ।

प्रा॒णभृ॒त इति॑ प्रा॒ण – भृ॒तः । प्रा॒णमि॑ति प्र-अ॒नम् । मयि॑ । दध॒तु ।
इति॑ । आ॒ह । ए॒तत् । ए॒व । स॒र्वम् । आ॒त्मन् । ध॒त्ते । इ॒डा ।
दे॒वहू॑रिति॑ दे॒व – हूः । म॒नुः । य॒ज्ञनी॑रिति॑ य॒ज्ञ – नीः । बृ॒हस्प॑तिः ।
उ॒क्थाम॑दानी॒त्यु॒क्थ – म॒दानि॑ । श॒सि॒षत् । वि॒श्वे । दे॒वाः । 3 (50)

3.3.2.2

सू॒क्तवा॒चः पृ॒थिवि॑ मा॒तर्मा॑ मा॒हि॒सी र्म॒धु म॒निष्ये॑ म॒धु ज॒निष्ये॑
म॒धुव॑क्ष्यामि म॒धुव॑दिष्यामि म॒धुम॑तीं दे॒वेभ्यो॑ वा॒चमु॒द्यास॑
शु॒श्रू॒षे॒ण्यां म॒नुष्ये॑भ्यस्तं मा॒ दे॒वा अ॒वन्तु॑ शो॒भायै॑ पि॒तरो॑ऽनु॒

मद॑न्तु । 4

3.3.2.2 - Padam

सू॒क्तवा॒च इति॑ सू॒क्त – वा॒चः । पृ॒थिवि॑ । मा॒तः । मा । मा ।
हि॒सीः । म॒धु । म॒निष्ये॑ । म॒धु । ज॒निष्ये॑ । म॒धु । व॒क्ष्या॑मि । म॒धु ।
व॒दिष्या॑मि । म॒धुम॑तीमि॒ति म॒धु – म॒तीम् । दे॒वेभ्यः॑ । वा॒चम् ।
उ॒द्या॒सम् । शु॒श्रू॒षे॒ण्याम् । म॒नुष्ये॑भ्यः । तम् । मा । दे॒वाः । अ॒वन्तु॑ ।
शो॒भायै॑ । पि॒तरः॑ । अ॒न्विति॑ । म॒दन्तु॑ । 4 (28)

(श॒सि॒षद् वि॒श्वे दे॒वा – अ॒ष्टावि॑ंशतिश्च) (A2)

3.3.3.1

वसवस्त्वा प्रवृहन्तु गायत्रेण छन्दसाऽग्नेः प्रियं पाथ उपेहि
रुद्रास्त्वा प्रवृहन्तु त्रैष्टुभेन छन्दसेन्द्रस्य प्रियं पाथ उपेह्यादित्यास्त्वा
प्रवृहन्तु जागतेन छन्दसा विश्वेषां देवानां प्रियं पाथ उपेहि मान्दासु
ते शुक्र शुक्रमा धूनोमि भन्दनासु कोतनासु नूतनासु रेशीषु मेषीषु
वाशीषु विश्वभृथ्सु माध्वीषु ककुहासु शक्वरीषु – [ ] 5

3.3.3.1 - Padam

वसवः । त्वा । प्रेति । वृहन्तु । गायत्रेण । छन्दसा । अग्नेः ।
प्रियम् । पाथः । उपेति । इहि । रुद्राः । त्वा । प्रेति । वृहन्तु ।
त्रैष्टुभेन । छन्दसा । इन्द्रस्य । प्रियम् । पाथः । उपेति । इहि ।
आदित्याः । त्वा । प्रेति । वृहन्तु । जागतेन । छन्दसा । विश्वेषाम् ।
देवानाम् । प्रियम् । पाथः । उपेति । इहि । मान्दासु । ते । शुक्र ।
शुक्रम् । एति । धूनोमि । भन्दनासु । कोतनासु । नूतनासु ।
रेशीषु । मेषीषु । वाशीषु । विश्वभृत्स्विति विश्वभृत् – सु ।
माध्वीषु । ककुहासु । शक्वरीषु । 5 (50)

3.3.3.2

शु॒क्रासु॑ ते शु॒क्र शु॒क्रमा॑ धू॒नोमि॑ शु॒क्रं ते शु॒क्रेण॑ गृ॒ह्णाम्य॑हो रू॒पेण॑
सूर्य॑स्य र॒श्मिभिः॑ । आ॒ऽस्मिन्नु॒ग्रा अ॒चुच्य॑वु॒र्दिवो॑ धा॒रा अस॑श्चत ।
क॒कुह॑ꣳ रू॒पं वृ॒षभ॑स्य रोचते बृ॒हत् सोमः॑ सोम॑स्य पु॒रोगाः शु॒क्रः
शु॒क्रस्य॑ पु॒रोगाः । यत् ते सो॒मादा॑भ्यं नाम जागृ॑वि तस्मै॑ ते सोम॑
सो॒माय॑ स्वा॒हो॒शिक् त्वं दे॑व सोम॑ गाय॒त्रेण॑ छन्द॑सा॒ऽग्नेः – [ ] 6

3.3.3.2 - Padam

शु॒क्रासु॑ । ते । शु॒क्र । शु॒क्रम् । एति॑ । धू॒नोमि॑ । शु॒क्रम् । ते ।
शु॒क्रेण॑ । गृ॒ह्णामि॑ । अ॒हः । रू॒पेण॑ । सूर्य॑स्य । र॒श्मिभि॑रिति
र॒श्मि-भिः॑ । एति॑ । अ॒स्मिन् । उ॒ग्राः । अ॒चुच्य॑वुः । दि॒वः । धा॒राः ।
अस॑श्चत । क॒कुह॑म् । रू॒पम् । वृ॒षभ॑स्य । रोच॑ते । बृ॒हत् । सोमः॑ ।
सोम॑स्य । पु॒रोगा॑ इति पु॒रः – गाः । शु॒क्रः । शु॒क्रस्य॑ । पु॒रोगा॑ इति
पु॒रः – गाः । यत् । ते । सोम॑ । अ॒दा॒भ्यम् । नाम । जागृ॑वि । तस्मै॑ ।
ते । सोम॑ । सो॒माय॑ । स्वा॒हा । उ॒शिक् । त्वम् । दे॒व । सोम॑ ।
गाय॒त्रेण॑ । छन्द॑सा । अ॒ग्नेः । 6 (50)

3.3.3.3

प्रि॒यं पा॒थो अ॒पी॒हि व॒शी त्वं दे॒व सोम॑ त्रै॒ष्टुभे॑न छ॒न्द्रसे॑न्द्रस्य प्रि॒यं
पा॒थो अ॒पी॒ह्यस्म॑त्सखा त्वं दे॒व सोम॑ जा॒गते॑न छ॒न्द्रसा॑ वि॒श्वेषां॑ दे॒वानां॑
प्रि॒यं पा॒थो अ॒पी॒ह्या नः॑ प्रा॒ण ए॒तु परा॑वत आ॒न्तरि॑क्षादिवस्परि ।
आयुः॑ पृथि॒व्या अ॒ध्यमृ॑तमसि प्रा॒णाय॑ त्वा ।
इन्द्रा॑ग्नी मे॒ वर्चः॑ कृ॒णुतां॑ वर्चः॑ सोमो॒ बृह॑स्पतिः ( ) ।
वर्चो॑ मे॒ विश्वे॑ दे॒वा वर्चो॑ मे॒ धत्त॑मश्विना ।
दध॑न्वे वा यदी॒मनु॑ वोचद्ब्र॒ह्माणि॑ वे॒रु तत् ।
परि॑ वि॒श्वानि॑ का॒व्या ने॒मिश्च॑ क्र॒मिवा॑ भवत् । 7

3.3.3.3 - Padam

प्रि॒यम् । पा॒थः । अ॒पी॒ति । इ॒हि । व॒शी । त्वम् । दे॒व । सोम॑ ।
त्रै॒ष्टुभे॑न । छ॒न्द्रसा॑ । इन्द्र॑स्य । प्रि॒यम् । पा॒थः । अ॒पी॒ति । इ॒हि ।
अ॒स्मत्स॑खेत्यस्मत् – सखा । त्वम् । दे॒व । सोम॑ । जा॒गते॑न ।
छ॒न्द्रसा॑ । वि॒श्वेषा॑म् । दे॒वाना॑म् । प्रि॒यम् । पा॒थः । अ॒पी॒ति । इ॒हि ।
ए॒ति । नः॑ । प्रा॒ण इति॑ प्र – अ॒नः । ए॒तु । परा॑वत इति॑ परा॒वतः॑ ।

ए॒ति । अ॒न्तरि॑क्षात् । दि॒वः । परि॑ । आ॒युः । पृ॒थि॒व्याः । अधी॑ति ।
अ॒मृत॑म् । अ॒सि । प्रा॒णायै॑ति प्रा – अ॒नाय॑ । त्वा । इ॒न्द्रा॒ग्नी
इ॒तीन्द्र॑-अ॒ग्नी । मे॒ । वर्चः॑ । कृ॒णु॒ताम् । वर्चः॑ । सोमः॑ ।
बृ॒हस्प॑तिः ( ) । वर्चः॑ । मे॒ । विश्वे॑ । दे॒वाः । वर्चः॑ । मे॒ । ध॒त्तम् ।
अ॒श्विना॑ । द॒धन्वे॑ । वा । यत् । ई॒म् । अ॒न्वि॒ति । वोच॑त् । ब्र॒ह्मा॒णि ।
वेः । उ॒ । तत् । परी॑ति । वि॒श्वानि॑ । का॒व्या । ने॒मिः । च॒क्रम् । इ॒व ।

अ॒भ॒वत् । 7 (75)

(श॒क्वरी॑ष्व – ग॒ने – बृ॒हस्प॑तिः – प॒ञ्चवि॑ंशतिश्च) (A3)

3.3.4.1

ए॒तद्वा॑ अ॒पां ना॒मधे॑यं गु॒ह्यं य॑दा॒धा॒वा मा॒न्दा॒सु ते॑ शु॒क्र शु॒क्रमा॑
धू॒नोमी॒त्याहा॒पामे॒व ना॒मधे॑ये॒न गु॒ह्ये॒न दि॒वो वृ॑ष्टि॒मव॑ रु॒न्धे शु॒क्रं ते॑
शु॒क्रेण॑ गृ॒ह्णामी॒त्याहै॒तद्वा॑ अ॒हो रू॒पं य॑द्रा॒त्रिः सूर्य॑स्य र॒श्मयो॑ वृ॒ष्ट्या॑
ई॒शते॑ऽह ए॒व रू॒पेण॑ सूर्य॑स्य र॒श्मिभि॑र्दि॒वो वृ॑ष्टिं च्या॒वय॑त्या
ऽस्मि॒न्नु॒ग्रा – [ ] 8

3.3.4.1 - Padam

ए॒तत् । वै । अ॒पा॒म् । ना॒म॒धे॒य॒मि॒ति॑ ना॒म – धे॒य॒म् । गु॒ह्य॒म् । यत् ।
आ॒धा॒वा इ॒त्या॑ – धा॒वाः । मा॒न्दा॒सु । ते । शु॒क्र॒ । शु॒क्र॒म् । ए॒ति॑ ।
धू॒नो॒मि॒ । इ॒ति॑ । आ॒ह॒ । अ॒पा॒म् । ए॒व । ना॒म॒धे॒ये॒ने॒ति॑ ना॒म – धे॒ये॒न॑ ।
गु॒ह्ये॒न॑ । दि॒वः॑ । वृ॒ष्टि॒म् । अ॒वे॒ति॑ । रु॒न्धे॑ । शु॒क्र॒म् । ते । शु॒क्रे॒ण॑ ।
गृ॒ह्णामि॑ । इ॒ति॑ । आ॒ह॒ । ए॒तत् । वै । अ॒हः॑ । रू॒प॒म् । यत् । रा॒त्रिः॑ ।
सू॒र्य॒स्य॑ । र॒श्म॒यः॑ । वृ॒ष्ट्याः॑ । ई॒श॒ते॑ । अ॒हः॑ । ए॒व । रू॒पे॒ण॑ ।
सू॒र्य॒स्य॑ । र॒श्मि॒भि॒रि॒ति॑ र॒श्मि॒ – भिः॑ । दि॒वः॑ । वृ॒ष्टि॒म् । च्या॒व॒य॒ति॑ ।
ए॒ति॑ । अ॒स्मि॒न् । उ॒ग्राः॑ । 8 (50)

3.3.4.2

अ॒चु॒च्य॒वु॒रि॒त्या॒ह॑ य॒था॒य॒जु॒रे॒वै॒तत् क॒कु॒ह॒ꣳ रू॒पं॑ वृ॒ष॒भ॒स्य॑ रो॒च॒ते
बृ॒ह॒दि॒त्या॒है॒त॒द्वा अ॒स्य॑ क॒कु॒ह॒ꣳ रू॒पं॑ य॒द्-वृ॒ष्टी॑ रू॒पे॒णै॒व वृ॒ष्टि॒म॒व॑
रु॒न्धे॑ य॒त्ते सो॒मा॒दा॒भ्यं॑ ना॒म जा॒गृ॒वी॒त्या॒है॒ष ह॒ वै ह॒वि॒षा॑ ह॒वि॒र्य॒ज॒ति॑
यो॒ऽदा॒भ्यं॑ गृ॒ही॒त्वा सो॒मा॒य जु॒हो॒ति॒प॒रा वा ए॒त॒स्याऽऽ॒युः॑ प्रा॒ण
ए॒ति॑ – [ ] 9

3.3.4.2 - Padam

अ॒चु॒च्य॒वुः । इति॑ । आ॒ह । य॒था॒य॒जु॒रिति॑ य॒था-य॒जुः । ए॒व । ए॒तत् ।
क॒कु॒हम् । रू॒पम् । वृ॒षभ॑स्य । रो॒च॒ते । बृ॒हत् । इति॑ । आ॒ह । ए॒तत् ।
वै । अ॒स्य । क॒कु॒हम् । रू॒पम् । यत् । वृ॒ष्टिः । रू॒पेण॑ । ए॒व ।
वृ॒ष्टिम् । अ॒वेति॑ । रु॒न्धे । यत् । ते । सो॒म । अ॒दा॒भ्यम् । ना॒म ।
जा॒गृ॒वि । इति॑ । आ॒ह । ए॒षः । ह॒ । वै । ह॒विषा॑ । ह॒विः । य॒ज॒ति ।
यः । अ॒दा॒भ्यम् । गृ॒ही॒त्वा । सो॒मा॒य । जु॒होति॑ । प॒रेति॑ । वै ।
ए॒तस्य॑ । आ॒युः । प्रा॒ण इति॑ प्र – अ॒नः । ए॒ति । 9 (50)

3.3.4.3

योऽ॒ंशुं॑ गृ॒ह्णा॒त्या नः॑ प्रा॒ण ए॒तु प॒रा॒व॒त इ॒त्याहाऽऽ*यु॒रे॒व प्रा॒णमा॒त्मन्
ध॒त्ते ऽमृ॑तम॒सि प्रा॒णाय॑ त्वेति॑ हि॒र॒ण्य॒मभि॑ व्य॒नित्य॑मृ॒तं वै हि॒र॒ण्य॒मा॒युः
प्रा॒णोऽमृ॑ते॒नैवाऽऽ*यु॒रा॒त्मन् ध॒त्ते श॒त॒मा॒नं भ॑वति॒ श॒ता॒युः पु॒रुषः
श॒तेन्द्रि॑य॒ आयु॑ष्ये॒वेन्द्रि॑ये प्र॒ति॒ति॒ष्ठत्य॑प॒ उप॑ स्पृ॒शति॑ भे॒षजं॑ वा
आ॒पो ( ) भे॒षज॑मे॒व कु॑रुते । 10

3.3.4.3 - Padam

यः । अ॒ञ्शुम् । गृ॒ह्णा॑ति । ए॒ति । नः । प्रा॒ण इति॑ प्र – अ॒नः । ए॒तु ।
परा॒वत॑ इति॑ परा – वतः । इति॑ । आ॒ह । आ॒युः । ए॒व । प्रा॒णमि॑ति
प्र – अ॒नम् । आ॒त्मन् । ध॒त्ते । अ॒मृत॑म् । अ॒सि । प्रा॒णायै॑ति
प्र – अ॒नाय॑ । त्वा । इति॑ । हि॒रण्य॑म् । अ॒भि । वी॒ति । अ॒नि॒ति ।
अ॒मृत॑म् । वै । हि॒रण्य॑म् । आ॒युः । प्रा॒ण इति॑ प्र – अ॒नः । अ॒मृते॑न ।
ए॒व । आ॒युः । आ॒त्मन् । ध॒त्ते । श॒तमा॑नमि॒ति श॒त – मा॒नम् ।
भ॒वति॑ । श॒तायु॑रिति॑ श॒त – आ॒युः । पु॒रुषः॑ । श॒तेन्द्रि॑य इति॑
श॒त – इन्द्रि॑यः । आ॒युषि॑ । ए॒व । इन्द्रि॑ये । प्र॒तीति॑ । तिष्ठ॑ति ।
अ॒पः । उ॒पेति॑ । स्पृ॒शति॑ । भे॒षज॑म् । वै । आ॒पः ( ) । भे॒षज॑म् ।
ए॒व । कु॒रुते॑ । 10 (53) (उ॒ग्रा – ए॒त्या – प – स्त्री॑णि च) (A4)

3.3.5.1

वा॒युर॑सि प्रा॒णो ना॑म स॒वितु॑राधि॒पत्ये॑ऽपानं॑ मे॒ दाश्चक्षु॑र॒सि श्रो॒त्रं
ना॑म धा॒तुराधि॑पत्य॒ आयु॑र्मे॒ दा रू॒पम॑सि॒ वर्णो॑ ना॒म बृ॒हस्प॑तेराधि॒पत्ये॑
प्र॒जां मे॒ दा ऋ॒तम॑सि॒ सत्यं॑ ना॒मेन्द्र॑स्याऽऽ*धि॒पत्ये॑ क्ष॒त्रं मे॒ दा

भू॒तम॑सि॒ भव्यं॑ नाम॒ पित॑रूणामाधिपत्येऽपा॒-मोष॑धीनां॒ गर्भं॑ धा॒ ऋत॑स्य
त्वा व्यो॑मन ऋतस्य – [ ] 11

3.3.5.1 - Padam

वा॒युः । अ॒सि । प्रा॒ण इति॑ प्र – अ॒नः । ना॒म । स॒वि॒तुः । आ॒धि॒प॒त्य
इत्या॑धि – प॒त्ये । आ॒पा॒नमि॑त्यप – अ॒नम् । मे॒ । दाः । चक्षुः॑ ।
अ॒सि । श्रो॒त्रम् । ना॒म । धा॒तुः । आ॒धि॒प॒त्य इत्या॑धि-प॒त्ये । आ॒युः ।
मे॒ । दाः । रू॒पम् । अ॒सि । वर्णः॑ । ना॒म । बृ॒हस्प॑तेः । आ॒धि॒प॒त्य
इत्या॑धि – प॒त्ये । प्र॒जा॒मि॒ति प्र-जा॑म् । मे॒ । दाः । ऋ॒तम् । अ॒सि ।
स॒त्यम् । ना॒म । इन्द्र॑स्य । आ॒धि॒प॒त्य इत्या॑धि – प॒त्ये । क्ष॒त्रम् । मे॒ ।
दाः । भू॒तम् । अ॒सि । भव्य॑म् । ना॒म । पि॒त॒रूणा॑म् । आ॒धि॒प॒त्य
इत्या॑धि – प॒त्ये । अ॒पाम् । ओष॑धीनाम् । गर्भ॑म् । धाः । ऋ॒तस्य॑ ।
त्वा । व्यो॑मन इति॑ वि – ओ॒मने॑ । ऋ॒तस्य॑ । 11 (50)

3.3.5.2

त्वा वि॒भू॒मन॑ ऋतस्य॑ त्वा वि॒धर्म॑ण ऋतस्य॑ त्वा स॒त्याय॑र्तस्य॑ त्वा
ज्यो॑तिषे॒ प्र॒जा॒प॒ति वि॒राज॑मपश्यत् तया॒ भू॒तं च॑ भव्यं॑ चा सृ॒जत॑

तामृ॑षिभ्य॑स्तिरोऽ॒दधा॑त् तां ज॒मद॑ग्निस्तप॒साऽ प॑श्यत् तया॒ वै स
पृ॒श्नीन् कामा॑नसृज॒त तत् पृ॒श्नीनां॑ पृ॒श्नित्वं॑ यत् पृ॒श्नयो॑ गृ॒ह्यन्ते॑
पृ॒श्नीने॒व तैः कामा॑न् यज॒मानो॑ऽव रुन्धे॑ वा॒युर॑सि प्रा॒णो – [ ] 12

3.3.5.2 - Padam

त्वा । वि॒भूम॑न इति॒ वि – भू॒मने॑ । ऋ॒तस्य॑ । त्वा । वि॒धर्म॑ण इति
वि – ध॒र्मणे॑ । ऋ॒तस्य॑ । त्वा । स॒त्याय॑ । ऋ॒तस्य॑ । त्वा । ज्यो॒तिषे॑ ।
प्र॒जाप॑तिरिति॒ प्रजा॑ – प॒तिः । वि॒राज॑मिति॒ वि – राज॑म् । अ॒प॒श्यत् ।
तया॑ । भू॒तम् । च । भ॒व्यम् । च । अ॒सृज॑त । ताम् । ऋ॒षिभ्य॑
इत्यृ॑षि – भ्यः । ति॒रः । अ॒दधा॑त् । ताम् । ज॒मद॑ग्निः । तप॒सा ।
अ॒प॒श्यत् । तया॑ । वै । सः । पृ॒श्नीन् । कामा॑न् । अ॒सृज॑त । तत् ।
पृ॒श्नीना॑म् । पृ॒श्नित्व॑मिति॒ पृ॒श्नि – त्वम् । यत् । पृ॒श्नयः॑ । गृ॒ह्यन्ते॑ ।
पृ॒श्नीन् । ए॒व । तैः । कामा॑न् । यज॒मानः॑ । अ॒वेति॑ । रुन्धे॑ । वा॒युः ।
अ॒सि । प्रा॒ण इति॑ प्र – अ॒नः । 12 (50)

3.3.5.3

नामेत्याह प्राणापानावेवाव रुन्धे चक्षुरसि श्रोत्रं नामेत्याहाऽऽयुरेवाव
रुन्धे रूपमसि वर्णो नामेत्याह प्रजामेवाव रुन्धऋतमसि सत्यं
नामेत्याह क्षत्रमेवाव रुन्धे भूतमसि भव्यं नामेत्याह पशवो वा
अपामोषधीनां गर्भः पशून्नेवा – [ ] 13

3.3.5.3 - Padam

नाम । इति । आह । प्राणापानाविति प्राण-अपानौ । एव । अवेति ।
रुन्धे । चक्षुः । असि । श्रोत्रम् । नाम । इति । आह । आयुः । एव ।
अवेति । रुन्धे । रूपम् । असि । वर्णः । नाम । इति । आह ।
प्रजामिति प्र – जाम् । एव । अवेति । रुन्धे । ऋतम् । असि ।
सत्यम् । नाम । इति । आह । क्षत्रम् । एव । अवेति । रुन्धे ।
भूतम् । असि । भव्यम् । नाम । इति । आह । पशवः । वै ।
अपाम् । ओषधीनाम् । गर्भः । पशून् । एव । 13 (50)

3.3.5.4

-व रुन्ध एतावद्वै पुरुषं परितस्तदेवाव रुन्ध ऋतस्य त्वा व्योमन
इत्याहेयं वा ऋतस्य व्योमेमामेवाभि जयत्यृतस्य त्वा विभूमन

इ॒त्याहा॒न्तरि॒क्षं वा ऋ॒तस्य॑ वि॒भूमा॒न्तरि॒क्षमे॒वाभि॑ जय॒त्यृत॑स्य॒ त्वा
वि॒धर्म॑ण॒ इत्या॒ह द्यौ॒र्वा ऋ॒तस्य॑ वि॒धर्म॑ दि॒वमे॒वाभि॑
जय॒त्यृत॑स्य – [ ] 14

3.3.5.4 - Padam

अवे॑ति । रु॒न्धे । ए॒ताव॑त् । वै । पु॒रुष॑म् । प॒रितः॑ । तत् । ए॒व ।
अवे॑ति । रु॒न्धे । ऋ॒तस्य॑ । त्वा । व्यो॑म॒न इति॑ वि – ओ॒मने॑ । इति॑ ।
आ॒ह । इ॒यम् । वै । ऋ॒तस्य॑ । व्यो॑मेति॒ वि – ओ॒म । इ॒माम् । ए॒व ।
अ॒भीति॑ । ज॒यति॑ । ऋ॒तस्य॑ । त्वा । वि॒भूम॑न॒ इति॑ वि – भू॒मने॑ । इति॑ ।
आ॒ह । अ॒न्तरि॒क्षम् । वै । ऋ॒तस्य॑ । वि॒भूमे॑ति॒ वि – भू॒म ।
अ॒न्तरि॒क्षम् । ए॒व । अ॒भीति॑ । ज॒यति॑ । ऋ॒तस्य॑ । त्वा । वि॒धर्म॑ण॒ इति॑
वि – ध॒र्मणे॑ । इति॑ । आ॒ह । द्यौः । वै । ऋ॒तस्य॑ । वि॒धर्मे॑ति॒
वि – ध॒र्म । दि॒वम् । ए॒व । अ॒भीति॑ । ज॒यति॑ । ऋ॒तस्य॑ । 14 (50)

3.3.5.5

त्वा स॒त्याये॑त्या॒ह दि॒शो वा ऋ॒तस्य॑ स॒त्यं दि॒श ए॒वाभि॑ जय॒त्यृत॑स्य॒
त्वा ज्यो॑तिष॒ इत्या॒ह सु॒वर्गो॑ वै लो॒क ऋ॒तस्य॑ ज्यो॑तिः सु॒वर्गमे॒व

लो॒कम॒भि ज॒यत्ये॒ताव॒न्तो॒ वै दे॒वल॒ोका॒स्ता॒ने॒वाभि॒ ज॒यति॒ द॒श
सं॒प॒द्य॒न्ते॒ द॒शाक्ष॒रा वि॒राड॒न्नं॒ वि॒राड् वि॒राज्ये॒वान्नाद्ये॒ प्रति॒तिष्ठ॒ति । 15

3.3.5.5 - Padam

त्वा । स॒त्याय॑ । इति॑ । आ॒ह । दि॒शः । वै । ऋ॒तस्य॑ । स॒त्यम् ।
दि॒शः । ए॒व । अ॒भीति॑ । ज॒यति॑ । ऋ॒तस्य॑ । त्वा । ज्यो॒तिषे॑ । इति॑ ।
आ॒ह । सु॒वर्ग॑ इति॑ सु॒वः – गः । वै । लो॒कः । ऋ॒तस्य॑ । ज्यो॒तिः ।
सु॒वर्गमि॑ति सु॒वः – गम् । ए॒व । लो॒कम् । अ॒भीति॑ । ज॒यति॑ ।
ए॒ताव॒न्तः । वै । दे॒वल॒ोका इति॑ दे॒व – लो॒काः । तान् । ए॒व ।
अ॒भीति॑ । ज॒यति॑ । द॒श । समि॑ति । प॒द्य॒न्ते । द॒शाक्ष॑रेति॒
द॒श – आ॒क्षरा॑ । वि॒राडि॑ति वि – राट् । अ॒न्नम् । वि॒राडि॑ति
वि – राट् । वि॒राजी॑ति वि – राजि॑ । ए॒व । अ॒न्नाद्य॑ इत्य॒न्न – अद्ये॑ ।
प्र॒तीति॑ । तिष्ठ॒ति । 15 (46)

(व्यो॑मन॒ ऋ॒तस्य॑ – प्रा॒णः – प॒शुने॑व – वि॒धर्म॑ दि॒वमे॑वाभि
ज॒यत्यु॑तस्य – षट्च॒त्वारि॑ंशच्च) (A5)

3.3.6.1

दे॒वा वै॑ यद्-य॒ज्ञेन॑ ना॒वारु॑न्धत॒ तत् परै॑र॒वारु॑न्धत॒ तत् परा॑णां
पर॒त्वं य॑त् परे॑ गृ॒ह्यन्ते॑ यदे॒व य॒ज्ञेन॑ ना॒वारु॑न्धे॒ तस्या॑व॒रुद्ध्यै॑
यं प्र॒थमं॑ गृ॒ह्णाती॑ममे॒व तेन॑ लो॒कम॑भि॒ जय॑तियं॒ द्वितीय॑मन्तरि॒क्षं तेन॑
यं तृ॒तीयम॑मुमे॒व तेन॑ लो॒कम॑भि॒ जय॑ति॒ यदे॒ते गृ॒ह्यन्त॑ ए॒षां
लो॒काना॑म॒भिजि॑त्या – [ ] 16

3.3.6.1 - Padam

दे॒वाः । वै । यत् । य॒ज्ञेन॑ । न । अ॒वारु॑न्धतेत्य॒व – अ॒रुन्ध॑त । तत् ।
परैः॑ । अ॒वेति॑ । अ॒रुन्ध॑त । तत् । परा॑णाम् । पर॒त्वमि॑ति॒ पर – त्व॑म् ।
यत् । परे॑ । गृ॒ह्यन्ते॑ । यत् । ए॒व । य॒ज्ञेन॑ । न । अ॒वरु॑न्ध
इत्य॒व-रु॑न्धे । तस्य॑ । अ॒वरु॑द्ध्य॒ इत्य॒व – रु॑द्ध्यै । यम् । प्र॒थम॑म् ।
गृ॒ह्णाति॑ । इ॒मम् । ए॒व । तेन॑ । लो॒कम् । अ॒भीति॑ । ज॒यति॑ । यम् ।
द्वितीय॑म् । अ॒न्तरि॑क्षम् । तेन॑ । यम् । तृ॒तीयम् । अ॒मुम् । ए॒व । तेन॑ ।
लो॒कम् । अ॒भीति॑ । ज॒यति॑ । यत् । ए॒ते । गृ॒ह्यन्ते॑ । ए॒षाम् ।
लो॒काना॑म् । अ॒भिजि॑त्या इत्य॒भि – जि॒त्यै । 16 (50)

3.3.6.2

उ॒त्त॒रे॒ष्व॒हः॑ स्व॒मु॒तो॒ऽर्वा॒ञ्चो॑ गृ॒ह्य॒न्ते॑ ऽभि॒जि॒त्यै॒वे॒मां॑ लो॒कान् पुन॑रि॒मं
लो॒कं प्र॒त्य॒व॒रो॒ह॒न्ति॑ यत् पू॒र्वे॒ष्व॒हः॑ स्वि॒तः॑ प॒रा॒ञ्चो॑ गृ॒ह्य॒न्ते॑
तस्मा॑दि॒तः प॒रा॒ञ्च इ॒मे लो॒का यदु॒त्त॒रे॒ष्व॒हः॑ स्व॒मु॒तो॒ऽर्वा॒ञ्चो॑ गृ॒ह्य॒न्ते॑
तस्मा॑द॒मु॒तो॒ऽर्वा॒ञ्च इ॒मे लो॒कास्तस्मा॑द॒या॒त॒या॒म्नो लो॒कान् म॒नु॒ष्या
उप॑ जी॒व॒न्ति॑ ब्र॒ह्म॒वा॒दि॒नो॑ वद॒न्ति॑ कस्मा॑त् स॒त्या॒द॒द्भ्य ओष॑ध॒यः
सं भ॒व॒न्त्योष॑ध॒यो – [ ] 17

3.3.6.2 - Padam

उ॒त्त॒रे॒ष्वि॒त्यु॒त् – त॒रेषु॑ । अ॒हः॑ स्वि॒त्यहः॑ – सु॒ । अ॒मु॒तः॑ । अ॒र्वा॒ञ्चः॑ ।
गृ॒ह्य॒न्ते॑ । अ॒भि॒जि॒त्यै॒त्यभि॑ – जि॒त्य । ए॒व । इ॒मान् । लो॒कान् । पुनः॑ ।
इ॒मम् । लो॒कम् । प्र॒त्य॒व॒रो॒ह॒न्तीति॑ प्र॒ति – अ॒व॒रो॒ह॒न्ति॑ । यत् । पू॒र्वेषु॑ ।
अ॒हः॑ स्वि॒त्यहः॑ – सु॒ । इ॒तः॑ । प॒रा॒ञ्चः॑ । गृ॒ह्य॒न्ते॑ । तस्मा॑त् । इ॒तः॑ ।
प॒रा॒ञ्चः॑ । इ॒मे । लो॒काः । यत् । उ॒त्त॒रे॒ष्वि॒त्यु॒त् – त॒रेषु॑ । अ॒हः॑
स्वि॒त्यहः॑ – सु॒ । अ॒मु॒तः॑ । अ॒र्वा॒ञ्चः॑ । गृ॒ह्य॒न्ते॑ । तस्मा॑त् । अ॒मु॒तः॑ ।
अ॒र्वा॒ञ्चः॑ । इ॒मे । लो॒काः । तस्मा॑त् । अ॒या॒त॒या॒म्न इ॒त्यया॑त – या॒म्नः॑ ।

लो॒कान् । म॒नु॒ष्याः । उ॒पेति॑ । जी॒वन्ति॑ । ब्र॒ह्म॒वादि॑न इति॑
ब्र॒ह्म – वा॒दिनः॑ । व॒दन्ति॑ । कस्मा॑त् । स॒त्यात् । अ॒द्भ्य
इत्य॑त् – भ्यः । ओष॑धयः । स॒मिति॑ । भ॒वन्ति॑ । ओष॑धयः । 17 (50)

3.3.6.3

म॒नु॒ष्याणा॑म॒न्नं प्र॒जाप॑तिं प्र॒जा अनु॑ प्रजा॑यन्त इति॑ परा॑नन्विति॑
ब्रू॒याद्-यद्-गृ॒ह्णात्य॑द्भ्यस्त्वौष॑धीभ्यो गृ॒ह्णामी॑ति तस्मा॑द्भ्य
ओष॑धयः संभव॑न्ति यद्-गृ॒ह्णात्योष॑धीभ्यस्त्वा प्र॒जाभ्यो॑ गृ॒ह्णामी॑ति
तस्मा॑दोष॑धयो म॒नु॒ष्याणा॑म॒न्नं यद्-गृ॒ह्णाति॑ प्र॒जाभ्य॑स्त्वा
प्र॒जाप॑तये गृ॒ह्णामी॑ति तस्मा॑त् प्र॒जाप॑तिं प्र॒जा अनु॑ प्रजा॑यन्ते । 18

3.3.6.3 - Padam

म॒नु॒ष्याणा॑म् । अ॒न्नम् । प्र॒जाप॑तिमिति॑ प्र॒जा – प॑तिम् । प्र॒जा इति॑
प्र – जाः । अनु॑ । प्रेति॑ । जा॒यन्ते॑ । इति॑ । परा॑न् । अ॒न्विति॑ । इति॑ ।
ब्रू॒यात् । यत् । गृ॒ह्णाति॑ । अ॒द्भ्य इत्य॑त् – भ्यः । त्वा । ओष॑धीभ्य
इत्योष॑धि – भ्यः । गृ॒ह्णामि॑ । इति॑ । तस्मा॑त् । अ॒द्भ्य इत्य॑त्-भ्यः ।
ओष॑धयः । स॒मिति॑ । भ॒वन्ति॑ । यत् । गृ॒ह्णाति॑ ।

ओ॒ष॒धी॒भ्य इ॒त्यो॒ष॒धि – भ्यः । त्वा । प्र॒जा॒भ्य इति प्र – जा॒भ्यः ।
गृ॒ह्णामि॒ । इति॑ । तस्मा॑त् । ओ॒ष॒धयः॑ । म॒नु॒ष्या॒णाम् । अ॒न्नम् । यत् ।
गृ॒ह्णाति॑ । प्र॒जा॒भ्य इति॑ प्र – जा॒भ्यः । त्वा । प्र॒जाप॑तय इति
प्र॒जा – प॒तये॑ । गृ॒ह्णामि॒ । इति॑ । तस्मा॑त् । प्र॒जाप॑तिमिति
प्र॒जा – प॒तिम् । प्र॒जा इति॑ प्र – जाः । अनु॑ । प्रेति॑ ।

जाय॑न्ते । 18 (48)

(अ॒भि॒जि॒त्यै – भ॒व॒न्त्यो॒ष॒धयो॑ – ऽष्टा च॑त्वारि॒ंशच्च॑) (A6)

3.3.7.1

प्र॒जाप॑तिर्दे॒वासु॒रान॑ सृ॒जत॑ तदनु॑ य॒ज्ञोऽसृ॑ज्यत य॒ज्ञं छ॒न्दा॑ँसि
ते वि॒ष्वञ्चो॑ व्य॒क्राम॑न्थ् सोऽसु॒राननु॑ य॒ज्ञोऽपा॑क्रामद्-य॒ज्ञं छ॒न्दा॑ँसि
ते दे॒वा अ॑म॒न्यन्ता॒मी वा इ॒दम॑भू॒वन् यद्-वय॑ँ स्म इति॑ ते
प्र॒जाप॑तिमु॒पाऽधा॑वन्थ् सोऽब्र॑वीत्-प्र॒जाप॑तिश्छ॒न्दसां॑ वी॒र्य॑मा॒दाय॑
तद्वः॑ प्र दा॒स्यामी॒ति स छ॒न्दसां॑ वी॒र्य॑ – [ ] 19

3.3.7.1 - Padam

प्र॒जाप॑तिरि॒ति प्र॒जा – प॒तिः । दे॒वासु॑रानि॒ति दे॒व – अ॒सुरान् ।
अ॒सृज॑त् । तत् । अ॒न्वि॒ति । य॒ज्ञः । अ॒सृज्य॑त् । य॒ज्ञम् । छ॒न्दा॑ँसि ।
ते । वि॒ष्वञ्चः । वी॒ति । अ॒क्राम॑न् । सः । अ॒सुरान् । अ॒न्वि॒ति ।
य॒ज्ञः । अपे॑ति । अ॒क्राम॑त् । य॒ज्ञम् । छ॒न्दा॑ँसि । ते । दे॒वाः ।
अ॒मन्य॑न्त । अ॒मी इति॑ । वै । इ॒दम् । अ॒भूव॑न् । यत् । व॒यम् ।
स्मः । इति॑ । ते । प्र॒जाप॑तिमि॒ति प्र॒जा-प॒तिम् । उपे॑ति । अ॒धाव॑न् ।
सः । अ॒ब्रवी॑त् । प्र॒जाप॑तिरि॒ति प्र॒जा – प॒तिः । छ॒न्द॑साम् । वी॒र्य॑म् ।
आ॒दाये॑त्या – दा॒य । तत् । वः । प्रे॑ति । दा॒स्यामि॑ । इति॑ । सः ।
छ॒न्द॑साम् । वी॒र्य॑म् । 19 (50)

3.3.7.2

मा॒दाय॑ तदे॒भ्यः प्रा॑यच्छत् तदनु॑ छ॒न्दा॑ँस्यपा॒ऽक्राम॑न् छ॒न्दा॑ँसि
य॒ज्ञस्त॑तो दे॒वा अ॒भव॑न् परा॒ऽसुरा॑ य एवं॑ छ॒न्द॑सां वी॒र्यं॑ वे॒दाऽऽ
श्राव॑याऽस्तु श्रौष॑ड् य॒ज ये य॒जाम॑हे वष॑ट्कारो भव॑त्यात्म॒ना परा॒ऽस्य
भ्रातृ॑व्यो भव॑ति ब्र॒ह्मवा॑दि॒नो वद॑न्ति कस्मै॑ क॒मध्व॑र्युरा श्राव॑यतीति

छन्द॑सां वी॒र्या॑येति॑ ब्रू॒यादे॑ तद् वै – [ ] 20

3.3.7.2 - Padam

आ॒दाये॑त्या॒-दाय॑ । तत् । ए॒भ्यः । प्रेति॑ । अ॒यच्छ॑त् । तत् । अ॒न्विति॑ ।
छन्दा॑सि । अ॒पेति॑ । अ॒क्राम॑न् । छन्दा॑सि । य॒ज्ञः । ततः॑ । दे॒वाः ।
अ॒भव॑न् । प॒रेति॑ । अ॒सुराः । यः । ए॒वम् । छन्द॑साम् । वी॒र्य॑म् ।
वेद॑ । एति॑ । श्रा॒वय॑ । अ॒स्तु । श्रौष॑ट् । य॒ज । ये । य॒जाम॑हे ।
व॒षट्का॑र इति॑ व॒षट् – का॒रः । भ॒वति॑ । आ॒त्मना॑ । प॒रेति॑ । अ॒स्य ।
भ्रातृ॑व्यः । भ॒वति॑ । ब्र॒ह्मवा॑दिन इति॑ ब्र॒ह्म – वा॑दिनः । व॒दन्ति॑ ।
कस्मै॑ । कम् । अ॒ध्वर्युः॑ । एति॑ । श्रा॒वय॑ति । इति॑ । छन्द॑साम् ।
वी॒र्या॑य । इति॑ । ब्रू॒यात् । ए॒तत् । वै । 20 (50)

3.3.7.3

छन्द॑सां वी॒र्य॑मा श्रा॒वया॑स्तु श्रौष॑ड् य॒ज ये य॒जाम॑हे व॒षट्का॑रो
य ए॒वं वेद॑ स॒वीर्यै॑रेव छन्दो॑भिरर्चति॑ यत् किं चार्च॑ति यदिन्द्रो॑
वृ॒त्रम॑हन्-मे॒ध्यं तद्-यद्-यती॑नपावपद॑-मे॒ध्यं तदथ॑ कस्मा॑दैन्द्रो
य॒ज्ञ आ स॑स्थातो॒रित्या॑हुरिन्द्र॑स्य वा ए॒षा य॒ज्ञिया॑ त॒नूर्य॑द्-

य॒ज्ञस्ता॒मे॒व त ( ) द्य॒जन्ति॑ य॒ एवं॑ वै॒दो॒पै॒नं॑ य॒ज्ञो न॑मति । 21

3.3.7.3 - Padam

छ॒न्द॒सा॒म् । वी॒र्य॑म् । ए॒ति॑ । श्रा॒व॒य॒ । अ॒स्तु॒ । श्रौ॒ष॒ट् । य॒ज॒ । ये॒ ।
य॒जा॒म॒हे॒ । व॒ष॒ट्का॒र इति॑ व॒ष॒ट् – का॒रः॒ । यः॒ । ए॒व॒म् । वे॒द॒ ।
स॒वी॒र्यै॑रिति॒ स – वी॒र्यैः॑ । ए॒व । छ॒न्दो॒भि॒रिति॑ छ॒न्दः॒ – भिः॒ ।
अ॒र्च॒ति॒ । य॒त् । कि॒म् । च॒ । अ॒र्च॒ति॒ । य॒त् । इ॒न्द्रः॒ । वृ॒त्र॒म् । अ॒ह॒न् ।
अ॒मे॒ध्य॒म् । त॒त् । य॒त् । य॒ती॒न् । अ॒पा॒व॒प॒दि॒त्य॒प – अ॒व॒प॒त् ।
अ॒मे॒ध्य॒म् । त॒त् । अ॒थ॒ । क॒स्मा॒त् । ऐ॒न्द्रः॒ । य॒ज्ञः॒ । ए॒ति॑ ।
स॒॒स्था॒तो॒रिति॑ सं – स्था॒तोः॒ । इति॑ । आ॒हुः॒ । इ॒न्द्र॒स्य॒ । वै॒ । ए॒षा॒ ।
य॒ज्ञि॒या॒ । त॒नूः॒ । य॒त् । य॒ज्ञः॒ । ता॒म् । ए॒व । त॒त् ( ) । य॒ज॒न्ति॑ ।
यः॒ । ए॒व॒म् । वे॒द॒ । उ॒पे॒ति॑ । ए॒न॒म् । य॒ज्ञः॒ । न॑मति । 21 (58)

(छ॒न्द॒सां॑ वी॒र्यं॑ – वा – ए॒व त – द॒ष्टौ च॑) (A7)

3.3.8.1

आ॒यु॒र्दा अ॒ग्ने ह॒वि॒षो॑ जु॒षा॒णो घृ॒त॒प्र॒ती॒को घृ॒त॒यो॒नि॒रे॒धि॒ ।
घृ॒तं पी॒त्वा म॒धु॒चा॒रु ग॒व्यं पि॒ते॒व पु॒त्र॒म॒भि र॒क्ष॒ता॒दि॒मं॒ ।

आ वृश्च्यते वा एतद्-यजमानोऽग्निभ्यां यदेनयोः शृतं
कृत्याथाऽन्यान्ना-वभृथमवैत्यायुर्दा अग्ने हविषो जुषाण
इत्यवभृथमवैष्यं जुहुयादाहुत्यैवैनौ शमयति नाऽऽर्तिमाच्छति
यजमानो यत् कुसीद - [ ] 22

3.3.8.1 - Padam

आयुर्दा इत्यायुः - दाः । अग्ने । हविषः । जुषाणः । घृतप्रतीक इति
घृत - प्रतीकः । घृतयोनिरिति घृत-योनिः । एधि । घृतम् । पीत्वा ।
मधु । चारु । गव्यम् । पिता । इव । पुत्रम् । अभीति । रक्षतात् ।
इमम् । एति । वृश्च्यते । वै । एतत् । यजमानः ।
अग्निभ्यामित्यग्नि - भ्याम् । यत् । एनयोः । शृतंकृत्येति
शृतं - कृत्य । अथ । अन्यत्र । अवभृथमित्यव - भृथम् ।
अवैतीत्यव - एति । आयुर्दा इत्यायुः - दाः । अग्ने । हविषः ।
जुषाणः । इति । अवभृथमित्यव - भृथम् । अवैष्यन्नित्यव-एष्यन् ।
जुहुयात् । आहुत्येत्या - हुत्या । एव । एनौ । शमयति । न ।
आर्तिम् । एति । ऋच्छति । यजमानः । यत् । कुसीदम् । 22 (50)

3.3.8.2

मप्र॑ती॒त्तं म॒यि ये॑न॒ यम॑स्य॒ बलि॑ना च॒रामि॑ ।
इ॒है॒व सन्॑ नि॒रव॑दये॒ तदे॑तत् तद॒ग्ने अ॒नृ॒णो भ॑वामि ।
वि॒श्वलो॑प वि॒श्वदा॑वस्य॒ त्वा ऽस॑ञ्जु॒होम्य॑ग्धादे॒को ऽहु॑तादे॒कः
सम॑सनादे॒कः । ते॑नः कृ॒ण्वन्तु॑ भेष॒जं स॒दः स॒हो व॑रे॒ण्यं ।
अ॒यं नो॑ नभ॒सा पु॒रः स॒स्फा॒नो अ॒भि र॑क्षतु ।
गृ॒हाणा॑मसम॒र्त्यै ब॑हवो नो गृ॒हा अ॑सन् । स त्व॒न्नो – [ ] 23

3.3.8.2 - Padam

अप्र॑ती॒त्तमि॒त्यप्र॑ति-इ॒त्तम् । म॒यि । ये॑न॒ । यम॑स्य॒ । बलि॑ना॒ । च॒रामि॑ ।
इ॒ह । ए॒व । सन् । नि॒रव॑दय इति निः-अव॑दये । तत् । ए॒तत् । तत् ।
अ॒ग्ने । अ॒नृ॒णः । भ॒वामि॑ । वि॒श्वलो॑पेति वि॒श्व – लो॒प ।
वि॒श्वदा॑वस्येति वि॒श्व – दा॑वस्य॒ । त्वा । आ॒सन् । जु॒होमि॑ ।
अ॒ग्धादि॑त्यग्ध – अत् । ए॒कः । अ॒हु॒तादि॑त्यहुत – अत् । ए॒कः ।
सम॑सनादि॒ति सम॑सन – अत् । ए॒कः । ते॑ । नः । कृ॒ण्वन्तु॑ ।
भेष॒जम् । स॒दः । स॒हः । व॑रे॒ण्यम् । अ॒यम् । नः । नभ॑सा । पु॒रः ।

स॒ऽस्फान॑ इति॒ सं – स्फानः॑ । अ॒भी॒ति॒ । र॒क्ष॒तु॒ । गृ॒हा॒णाम्॑ ॥
अ॒स॒म॒र्त्या॒ इत्य॑सं – ऋ॒त्यै॑ । ब॒हवः॑ । नः॑ । गृ॒हाः॑ । अ॒स॒न् । सः॑ ।
त्वम् । नः॑ । 23 (50)

3.3.8.3

न॒भ॒स॒स्प॒त ऊ॒र्जं॑ नो॒ धे॒हि॒ भ॒द्र॒या ॥
पुन॑र्नो॒ नष्ट॑मा कृ॒धि पुन॑र्नो॒ रयि॑मा कृ॒धि ।
दे॒व स॒ऽस्फान॑ स॒ह॒स्र॑पोष॒स्येशि॑षे स नो॒ रा॒स्वा॒ज्या॑नि॒ऽरा॒य॒स्पोष॑ऽ
सु॒वी॒र्य॑ऽ सँव॒त्स॒री॒णाऽ स्व॒स्ति॑ ।
अ॒ग्नि॒र्वा॒व य॒म इ॒यं य॑मी कु॒सी॒दं वा॑ ए॒तद्-य॒म॒स्य॒ यज॑मान आ द॒त्ते
यदो॑ष॒धीभि॑र्वेदि॒ऽस्तृ॑णाति॒ यद॑नु॒पौष्य॑ प्र॒या॒याद्ग्री॑व॒बद्ध॑मे॒न – [ ] 24

3.3.8.3 - Padam

न॒भ॒सः॑ । प॒ते । ऊ॒र्ज॑म् । नः॑ । धे॒हि॒ । भ॒द्र॒या ॥ पुनः॑ । नः॑ । नष्ट॑म् ।
ए॒ति॒ । कृ॒धि॒ । पुनः॑ । नः॑ । र॒यि॑म् । ए॒ति॒ । कृ॒धि॒ । दे॒व ।
स॒ऽस्फा॑नेति॒ सं – स्फा॑न । स॒ह॒स्र॑पोष॒स्येति॑ स॒ह॒स्र – पो॑ष॒स्य॑ ।
ई॒शि॒षे । सः॑ । नः॑ । रा॒स्व । अ॒ज्या॑निम् । रा॒यः॑ । पो॑षम् ।

सु॒वीर्य॑मि॒ति सु॒ – वी॒र्यम्॑ । सँ॒व॒थ्स॒रीणा॑मि॒ति सं॒ – व॒थ्स॒रीणा॑म् ।
स्व॒स्तिम् । अ॒ग्निः । वा॒व । य॒मः । इ॒यम् । य॒मी । कु॒सी॒दम् । वै ।
ए॒तत् । य॒मस्य॑ । य॒ज॒मा॒नः । ए॒ति । द॒त्ते । य॒त् ।
ओ॒ष॒धी॒भि॒रि॒त्यो॒ष॒धि – भिः॑ । वे॒दि॒म् । स्तृ॒णा॒ति । य॒त् ।
अ॒नु॒पौ॒ष्ये॒त्यनु॑प – ओ॒ष्य । प्र॒या॒या॒दि॒ति प्र॒ – या॒या॒त् ।
ग्री॒व॒ब॒द्धमि॑ति ग्री॒व – ब॒द्धम् । ए॒नम् । 24 (50)

3.3.8.4

म॒मु॒ष्मिन् लो॒के ने॒नीये॑रन् यत् कु॒सी॒दम॑प्र॒ती॒त्तं म॒यी॒त्यु॒पौष॑ती॒हैव॑
सन् य॒मं कु॒सी॒दं नि॒र॒व॒दा॒या॒नृ॒णः सु॒व॒र्गं लो॒कमे॑ति॒यदि॑ मि॒श्रमि॑व
च॒रे॒द॒ञ्ज॒लि॒ना स॒क्तून् प्र॒दा॒व्ये जु॒हु॒या॒देष॑ वा अ॒ग्निर्वै॑श्चा॒नरो॑ यत्
प्र॒दा॒व्यः स ए॒वैन॑स्व॒दय॑त्य॒ह्नां वि॒धा॒न्या-मे॒का॒ष्ट॒का॒या॒म॒पू॒षं च॒तुः
श॒रा॒वं प॒क्त्वा प्रा॒तरे॑ते॒न क॒क्षमु॑पौषे॒द्यदि॑ – [ ] 25

3.3.8.4 - Padam

अ॒मु॒ष्मिन् । लो॒के । ने॒नीये॑रन् । यत् । कु॒सी॒दम् ।
अ॒प्र॒ती॒त्तमि॑त्य॒प्रति॑ – इ॒त्तम् । म॒यि । इ॒ति । उ॒पे॒ति । ओ॒ष॒ति । इ॒ह ।

ए॒व । स॒न् । य॒मम् । कु॒सी॒दम् । नि॒र॒व॒दा॒ये॒ति निः – अ॒व॒दा॒य ।
 अ॒नृ॒णः । सु॒व॒र्ग॒मि॒ति सु॒वः-ग॒म् । लो॒कम् । ए॒ति । य॒दि । मि॒श्रम् ।
 इ॒व । च॒रे॒त् । अ॒ञ्ज॒लि॒ना । स॒क्तून् । प्र॒दा॒व्य इति प्र – दा॒व्ये ।
 जु॒हु॒यात् । ए॒षः । वै । अ॒ग्निः । वै॒श्वान॒रः । यत् । प्र॒दा॒व्य इति
 प्र – दा॒व्यः । सः । ए॒व । ए॒नम् । स्व॒द॒य॒ति । अ॒ह्नाम् ।
 वि॒धा॒न्या॒मि॒ति वि – धा॒न्याम् । ऐ॒का॒ष्ट॒का॒या॒मि॒त्ये॒क – अ॒ष्ट॒का॒या॒म् ।
 अ॒पू॒पम् । च॒तुः श॒रा॒व॒मि॒ति च॒तुः – श॒रा॒व॒म् । प॒क्त्वा । प्रा॒तः ।
 ए॒तेन । क॒क्षम् । उ॒पे॒ति । ओ॒षे॒त् । य॒दि । 25 (50)

3.3.8.5

द॒ह॒ति पु॒ण्य॒स॒मं भ॒व॒ति य॒दि न द॒ह॒ति पा॒प॒स॒म॒मे॒तेन ह॒स्म वा ऋ॒ष॒यः
 पु॒रा वि॒ज्ञा॒नेन दी॒र्घ॒स॒त्र॒मु॒प य॒न्ति यो वा उ॒प॒द्र॒ष्टा॒र॒मु॒प-
 श्रो॒ता॒र॒म॒नु॒ख्या॒ता॒रं वि॒द्वान् य॒ज॒ते स॒म॒मु॒ष्मिन् लो॒क इ॒ष्टा॒र्प॒तेन
 ग॒च्छ॒तेऽग्नि॒र्वा उ॒प॒द्र॒ष्टा वा॒यु॒रु॒प॒श्रो॒ता ऽऽदि॒त्योऽनु॒ख्या॒ता ता॒न् य ए॒वं
 वि॒द्वान् य॒ज॒ते स॒म॒मु॒ष्मिन् लो॒क इ॒ष्टा॒पू॒र्तेन ग॒च्छ॒ते ऽयं नो न॒भ॒सा
 पु॒र – [ ] 26

3.3.8.5 - Padam

द॒हति । पु॒ण्य॒सम॒मिति॑ पु॒ण्य – सम॑म् । भ॒वति॑ । यदि॑ । न । द॒हति॑ ।
पा॒पसम॒मिति॑ पा॒प – सम॑म् । ए॒तेन॑ । ह । स्म । वै । ऋ॒षयः॑ । पु॒रा ।
वि॒ज्ञाने॑नेति॑ वि – ज्ञाने॑न । दी॒र्घस॒त्रमिति॑ दी॒र्घ – स॒त्रम् । उ॒पेति॑ ।
य॒न्ति । यः । वै । उ॒प॒द्र॒ष्टार॑मित्यु॒प – द्र॒ष्टार॑म् ।
उ॒प॒श्रो॒तार॑मित्यु॒प – श्रो॒तार॑म् । अ॒नु॒ख्या॒तार॑मित्यनु॒ – ख्या॒तार॑म् ।
वि॒द्वान् । यज॑ते । स॒मिति॑ । अ॒मुष्मिन् । लो॒के ।
इ॒ष्टापूर्ते॑नेती॒ष्ट – पूर्ते॑न । ग॒च्छ॒ते । अ॒ग्निः । वै । उ॒प॒द्र॒ष्टेत्यु॒प – द्र॒ष्टा ।
वा॒युः । उ॒प॒श्रो॒तेत्यु॒प – श्रो॒ता । आ॒दि॒त्यः । अ॒नु॒ख्या॒तेत्यनु॒ – ख्या॒ता ।
तान् । यः । ए॒वम् । वि॒द्वान् । यज॑ते । स॒मिति॑ । अ॒मुष्मिन् । लो॒के ।
इ॒ष्टापूर्ते॑नेती॒ष्ट – पूर्ते॑न । ग॒च्छ॒ते । अ॒यम् । नः । न॒भसा॑ ।

पु॒रः । 26 (50)

3.3.8.6

इ॒त्याहा॒ग्निर्वै॑ न॒भसा॑ पु॒रोऽग्नि॑मे॒व तदा॑ है॒तन्मे॑ गो॒पाये॑ति स त्वं नो
न॒भस॑स्प॒त इ॒त्याह॑ वा॒युर्वै॑ न॒भस॑स्प॒तिर्वा॒युमे॒व तदा॑ है॒तन्मे॑ गो॒पाये॑ति

दे॒व स॒ऽस्फा॒ने॒त्याहा॒ऽसौ वा आ॒दि॒त्यो दे॒वः स॒ऽस्फा॒न आ॒दि॒त्यमे॒व
तदा॑ है॒तन्मे॑ गो॒पाये॑ति । 27

3.3.8.6 - Padam

इति॑ । आ॒ह । अ॒ग्निः । वै । न॒भ॒सा । पु॒रः । अ॒ग्नि॒म् । ए॒व । तत् ।
आ॒ह । ए॒तत् । मे॒ । गो॒पा॒य । इति॑ । सः । त्व॒म् । नः । न॒भ॒सः ।
प॒ते । इति॑ । आ॒ह । वा॒युः । वै । न॒भ॒सः । प॒तिः । वा॒यु॒म् । ए॒व ।
तत् । आ॒ह । ए॒तत् । मे॒ । गो॒पा॒य । इति॑ । दे॒व । स॒ऽस्फा॒ने॒ति
सं – स्फा॒न । इति॑ । आ॒ह । अ॒सौ । वै । आ॒दि॒त्यः । दे॒वः ।
स॒ऽस्फा॒न इति॑ सं – स्फा॒नः । आ॒दि॒त्य॒म् । ए॒व । तत् । आ॒ह ।
ए॒तत् । मे॒ । गो॒पा॒य । इति॑ ( ) । 27 (50)

(कु॒सी॒दं – त्वं न – ए॒न – मो॒षे॒द्यदि॑ – पु॒र – आ॒दि॒त्यमे॒व
तदा॑ है॒तन्मे॑ गो॒पाये॑ति) (A8)

3.3.9.1

ए॒तं य॑वा॒नं परि॑ वो द॒दामि ते॒न क्री॑ड॒न्तीश्च॑रत प्रि॒येण॑ ।
मा नः॑ शा॒प्त ज॒नुषा॑ सु॒भागा॑ रा॒यस्पो॑षेण स॒मिषा॑ म॒देम॑ ।

नमो॑ महि॒म्न उ॒त चक्षु॑षे ते मरु॒तां पि॒तस्त॒दहं॑ गृणामि ।
अनु॑ मन्यस्व सुयजा॑ यजाम जुष्टं॑ दे॒वाना॑मिदमस्तु ह॒व्यं ।
दे॒वाना॑मेष उप॒नाह॑ आसीद॒पां गर्भ॑ ओष॒धीषु॑ न्यक्तः ।
सोम॑स्य द्र॒प्सम॑वृणीत पू॒षा – [ ] 28

3.3.9.1 - Padam

ए॒तम् । यु॒वा॒नम् । प॒री॒ति॒ । वः॒ । द॒दामि॑ । ते॒न । क्री॑डन्तीः । च॒रत॑ ।
प्रि॒ये॒ण । मा । नः॒ । शा॒प्त । ज॒नुषा॑ । सु॒भा॒गा इति॑ सु – भा॒गाः ।
रा॒यः । पो॒षे॒ण । स॒मि॒ति॒ । इ॒षा । म॒दे॒म । नमः॑ । म॒हि॒म्ने॑ । उ॒त ।
चक्षु॑षे । ते॒ । मरु॑ताम् । पि॒तः । तत् । अ॒हम् । गृ॒णा॒मि । अ॒न्वि॒ति॑ ।
म॒न्य॒स्व । सु॒य॒जे॒ति॑ सु–यजा॑ । य॒जाम॑ । जुष्ट॑म् । दे॒वा॒ना॒म् । इ॒दम् ।
अ॒स्तु । ह॒व्य॑म् । दे॒वा॒ना॒म् । ए॒षः । उ॒प॒ना॒ह इत्यु॑प – ना॒हः ।
आ॒सी॒त् । अ॒पा॒म् । गर्भः॑ । ओष॒धीषु॑ । न्यक्त॑ इति॒ नि – अ॒क्तः ।
सोम॑स्य । द्र॒प्स॒म् । अ॒वृ॒णी॒त । पू॒षा । 28 (50)

3.3.9.2

बृ॒हन्न॑द्रि॒रभ॑वत् तदे॒षां ।
पि॒ता व॑त्स॒नां पति॑र॒घ्निया॑नामथो॒ पिता॑ म॒हतां॑ गर्ग॒राणां॑ ।
व॒त्सो ज॑रायु॒ प्रति॑धुक् पी॒यूष॑ आ॒मिक्षा॑ मस्तु॒ घृत॑म॒स्य रेतः॑ ।
त्वां गा॒वोऽवृ॑णत॒ राज्या॑य त्वा॒ हव॑न्त मरु॒तः स्व॑र्काः ।
व॒र्ष्मन् क्ष॑त्रस्य॒ ककु॑भि॒ शिश्रि॑याणस्ततो॒ न उ॒ग्रो वि॑ भ॒जा व॑सूनि ।
व्यृ॒द्धेन॑ वा ए॒ष प॑शुना॒ यज॑ते॒ यस्यै॑तानि॒ न क्रि॑यन्त ए॒ष ( )
ह त्वै॑ समृ॒द्धेन॑ यज॑ते॒ यस्यै॑तानि॒ क्रि॑यन्ते॑ । 29

3.3.9.2 - Padam

बृ॒हन् । अ॒द्रिः । अ॒भ॒वत् । तत् । ए॒षाम् । पि॒ता । व॑त्स॒नाम् ।
पतिः॑ । अ॒घ्निया॑नाम् । अथो॒ इति॑ । पि॒ता । म॒हताम्॑ । गर्ग॒राणाम्॑ ।
व॒त्सः । ज॑रायु॒ प्रति॑धुगिति॒ प्रति॑ – धुक् । पी॒यूषः॑ । आ॒मिक्षा॑ ।
मस्तु॑ । घृ॒तम् । अ॒स्य । रेतः॑ । त्वा॒म् । गा॒वः । अ॒वृ॒णत॑ । राज्या॑य ।
त्वा॒म् । ह॒वन्त॑ । मरु॒तः । स्व॑र्का इति॒ सु – अ॒र्काः । व॒र्ष्मन् ।
क्ष॑त्रस्य॒ ककु॑भि॒ शिश्रि॑याणः । ततः॑ । नः॑ । उ॒ग्रः । वी॒ति । भ॒ज ।

व॒सू॒नि । व्य॒द्धे॒ने॒ति॒ वि – ऋ॒द्धे॒न॒ । वै । ए॒षः । प॒शु॒ना॒ ॥ य॒ज॒ते॒ ।
य॒स्य॒ । ए॒ता॒नि॒ । न॒ । क्रि॒य॒न्ते॒ ॥ ए॒षः ( ) । ह॒ । तु॒ । वै । स॒मृ॒द्धे॒ने॒ति॒
सं – ऋ॒द्धे॒न॒ । य॒ज॒ते॒ । य॒स्य॒ । ए॒ता॒नि॒ । क्रि॒य॒न्ते॒ ॥ 29 (58)

(पू॒षा – क्रि॒य॒न्त॒ ए॒षो – ऽष्टौ च) (A9)

3.3.10.1

सू॒र्यो॑ दे॒वो दि॒विष॑द्भ्यो॒ धा॒ता क्ष॑त्राय॒ वा॒युः प्र॒जाभ्यः॑ ।
बृ॒ह॒स्प॒ति॒स्त्वा प्र॒जाप॑तये॒ ज्योति॑ष्मतीं जुहोतु ।
यस्या॑स्ते ह॒रि॒तो गर्भो॑ऽथो॒ योनि॑र्हिर॒ण्ययी॑ ।
अ॒ङ्गान्य॑हु॒ता यस्यै॑ तां दे॒वैः स॒मजी॑गमं ।
आ॒ वर्त॑न॒ वर्त॑य॒ नि नि॑वर्तन॒ वर्त॑येन्द्र॒ नर्द॑बुद ।
भू॒म्याश्च॑त॒स्रः प्र॒दिश॑स्ताभि॒रा वर्त॑या पुनः ।
वि ते॑ भि॒नद्भि॑ त॒करीं॑ वि॒योनिं॑ वि॒ गवी॑न्यौ । वि – [ ] 30

3.3.10.1 - Padam

सू॒र्यः । दे॒वः । दि॒विष॑द्भ्य इति॑ दि॒विष॑त् – भ्यः । धा॒ता । क्ष॑त्राय ।
वा॒युः । प्र॒जाभ्य॑ इति॑ प्र – जाभ्यः । बृ॒ह॒स्प॒तिः । त्वा ।

प्रा॒जाप॑तय॒ इति॑ प्रा॒जा-प॑तये॒ । ज्यो॑तिष्मतीम् । जु॒हो॒तु॒ । यस्याः॑ । ते॒
। हरि॑तः । गर्भः॑ । अथो॒ इति॑ । योनिः॑ । हि॒र॒ण्ययी॑ । अ॒ङ्गानि॑ । अहु॑ता
। यस्यै॑ ।

ताम् । दे॒वैः । समि॑ति । अ॒जीग॑मम् । एति॑ । वर्त॑न । वर्त॑य । नीति॑ ।
नि॒वर्त॑नेति॒ नि - वर्त॑न । वर्त॑य । इन्द्र॑ । न॒र्द॒बुद॑ । भू॒म्याः॑ । चत॑स्रः ।
प्र॒दिश॑ इति॒ प्र - दि॑शः । ताभिः॑ । एति॑ । वर्त॑य । पुनः॑ । वीति॑ । ते॒ ।
भि॒न॒द्भि॑ । त॒क॒रीम् । वीति॑ । योनि॑म् । वीति॑ । ग॒वी॒न्यौ॑ ।
वीति॑ । 30 (50)

3.3.10.2

मा॒तर॑ञ्च पु॒त्रं च॒ वि गर्भं॑ च ज॒रायु॑ च । ब॒हिस्ते॑ अस्तु॒ बालि॑ति ।
उ॒रु॒द्र॒फ्सो॑ वि॒श्वरू॑प इ॒न्दुः प॑वमानो॒ धीर॑ आ॒न॒ञ्ज गर्भं॑ ।
ए॒क॒पदी॑ द्वि॒पदी॑ त्रि॒पदी॑ चतु॑ष्पदी पञ्च॒पदी॑ षट्पदी॑
स॒प्त॒प॒द्य॒ष्टा॒पदी॑ भु॒वना॑ऽनु प्रथ॒ता॒ स्वाहा॑ ।
म॒ही द्यौः॑ पृथि॒वी च॒ न इ॒मं य॑ज्ञं मि॒मिक्ष॑तां ।
पि॒पृ॒तान्नो॑ भरी॒मभिः॑ । 31

3.3.10.2 - Padam

मा॒तरम् । च॒ । पु॒त्रम् । च॒ । वी॒ति॑ । गर्भ॑म् । च॒ । ज॒रायु॑ । च॒ ।
ब॒हिः । ते॒ । अ॒स्तु । बाल् । इति॑ । उ॒रु॒द्र॒प्स इत्यु॑रु – द्र॒प्सः ।
वि॒श्वरूप॑ इति॑ वि॒श्व – रूपः॑ । इ॒न्दुः । प॒व॒मा॒नः । धी॒रः । आ॒न॒ञ्ज॒ ।
गर्भ॑म् । ए॒क॒प॒दीत्ये॑क – प॒दी । द्वि॒प॒दीति॑ द्वि – प॒दी । त्रि॒प॒दीति॑
त्रि – प॒दी । च॒तु॒ष्प॒दीति॑ च॒तुः – प॒दी । प॒ञ्च॒प॒दीति॑ प॒ञ्च – प॒दी ।
षट्प॒दीति॑ षट् – प॒दी । स॒प्त॒प॒दीति॑ स॒प्त – प॒दी ।
अ॒ष्टा॒प॒दीत्य॑ष्टा – प॒दी । भु॒व॒ना । अ॒न्वि॒ति॑ । प्र॒थ॒ताम् । स्वा॒हा॑ । म॒ही ।
द्यौः । पृ॒थि॒वी । च॒ । नः॑ । इ॒मम् । य॒ज्ञम् । मि॒मि॒क्ष॒ताम् । पि॒पृ॒ताम् ।
नः॑ । भ॒री॒म॒भि॒रिति॑ भ॒री॒म – भिः॑ । 31 (44)

(ग॒वि॒न्यौ वि – च॒तु॒श्च॒त्वा॒रि॒ञ्श॒च्च) (A10)

3.3.11.1

इ॒दं वा॑मा॒स्ये॑ ह॒विः॑ प्रि॒यमि॑न्द्रा॒बृ॒ह॒स्प॒ती । उ॒क्थं॑ म॒दश्च॑ श॒स्य॒ते ।
अ॒यं वा॑ परि॑ षि॒च्य॒ते सो॑म॒इन्द्रा॑बृ॒ह॒स्प॒ती । चा॒रु॒र्म॒दा॒य पी॑तये॒ ।
अ॒स्मै इन्द्रा॑बृ॒ह॒स्प॒ती र॒यिं ध॑त्त॒ञ् श॒त॒ग्वि॒नं॑ । अ॒श्वा॒व॒न्त॒ञ् स॒ह॒स्रि॒णं॑ ।

बृ॒हस्प॑ति॒र्नः॑ परि॒पातु॑ प॒श्चादु॒त्तोत्तर॑स्मा॒दध॒राद॒घायोः॑ ।

इन्द्रः॑ पु॒रस्ता॑दु॒त म॒ध्यतो॑ नः॒ सखा॑ स॒खिभ्यो॑ वरि॒वः कृ॑णोतु ।

वि ते॑ वि॒ष्वग्वा॑तजू॒तासो॑ अ॒ग्ने भामा॑सः – [ ] 32

3.3.11.1 - Padam

इ॒दम् । वा॒म् । आ॒स्ये॑ । ह॒विः । प्रि॒यम् । इन्द्रा॑बृ॒हस्प॑ती

इतीन्द्रा॑-बृ॒हस्प॑ती । उ॒क्थम् । म॒दः । च । श॒स्यते॑ । अ॒यम् । वा॒म् ।

परी॑ति । सि॒च्यते॑ । सोमः॑ । इन्द्रा॑बृ॒हस्प॑ती इतीन्द्रा॑ – बृ॒हस्प॑ती ।

चा॒रुः । म॒दाय॑ । पी॒तये॑ । अ॒स्मो इति॑ ।

इन्द्रा॑बृ॒हस्प॑ती इतीन्द्रा॑ – बृ॒हस्प॑ती । र॒यिम् । ध॒त्तम् । श॒त॒ग्वि॒नमि॑ति

श॒त – ग्वि॒नम् । अ॒श्वाव॑न्तमि॒त्यश्च॑ – व॒न्तम् । स॒हस्रि॑णम् ।

बृ॒हस्प॑तिः । नः॑ । परी॑ति । पा॒तु । प॒श्चात् । उ॒त ।

उ॒त्तर॑स्मा॒दित्यु॑त् – त॒रस्मा॑त् । अ॒धरा॑त् । अ॒घायो॑रि॒त्यघ॑ – योः॑ ।

इन्द्रः॑ । पु॒रस्ता॑त् । उ॒त । म॒ध्यतः॑ । नः॑ । सखा॑ । स॒खिभ्य॑ इति॒

स॒खि – भ्यः॑ । वरि॒वः । कृ॑णोतु । वी॒ति । ते॑ । वि॒ष्वक् ।

वा॒तजू॒तास॑ इति॒ वा॒त – जू॒तासः॑ । अ॒ग्ने । भामा॑सः । 32 (50)

3.3.11.2

शु॒चे शु॒चयश्चर॑न्ति ।

तुवि॒म्रक्षा॑सो दि॒व्या नव॑ग्वा वना॑ वन॑न्ति धृ॒षता रु॒जन्तः॑ ।

त्वा॒मग्ने॑ मा॒नुषी॑रीडते॒ विशो॑ हो॒त्रावि॒दं वि॒विचि॑ रत्न॒धात॑मं ।

गुहा॑ सन्तं सु॒भग॑ वि॒श्वदर्श॑तं तु वि॒ष्मण॑सं सु॒यजं॑ घृ॒तश्रि॑यं ।

धा॒ता द॑दातु नो रयि॒मीशा॑नो जग॑तस्पतिः । स नः॑ पू॒र्णेन॑ वाव॒नत् ।

धा॒ता प्र॒जाया॑ उ॒त रा॒य ई॒शो धा॑तेदं वि॒श्वं भु॑वनं ज॒जान॑ ।

धा॒ता पु॒त्रं य॑ज॒माना॑य दा॒ता – [ ] 33

3.3.11.2 - Padam

शु॒चे । शु॒चयः॑ । च॒रन्ति॑ । तुवि॒म्रक्षा॑स इति तुवि – म्रक्षा॑सः ।

दि॒व्याः । नव॑ग्वाः । वना॑ । वन॑न्ति । धृ॒षता । रु॒जन्तः॑ । त्वा॒म् ।

अग्ने॑ । मा॒नुषीः॑ । ई॒डते॑ । विशः॑ । हो॒त्रावि॒दमि॑ति हो॒त्रा – वि॒दम् ।

वि॒विचि॑मि॒ति वि॒-वि॒चिम् । रत्न॒धात॑ममि॒ति रत्न॑ – धा॒तम॑म् । गुहा॑ ।

सन्त॑म् । सु॒भगे॑ति सु – भग॑ । वि॒श्वदर्श॑तमि॒ति वि॒श्व-दर्श॑तम् ।

तुवि॒ष्मण॑सम् । सु॒यज॑मि॒ति सु – यज॑म् ।

घृ॒तश्रि॒यमि॒ति घृ॒त – श्रि॒यम् । धा॒ता । द॒दातु॑ । नः । र॒यिम् । ई॒शानः॑
। जग॑तः । पतिः॑ । सः । नः । पू॒र्णेन॑ । वा॒व॒न॒त् । धा॒ता । प्र॒जाया॑
इति॑ प्र – जयाः॑ । उ॒त । रा॒यः । ई॒शे । धा॒ता । इ॒दम् । वि॒श्वम् ।
भु॒व॒न॒म् । ज॒जान॑ । धा॒ता । पु॒त्रम् । यज॑मानाय । दा॒ता । 33 (50)

3.3.11.3

तस्मा॑ उ॒ ह॒व्यं घृ॒तव॑द्विधेम ।
धा॒ता द॒दातु॑ नो॒ र॒यिं प्रा॒चीं जी॒वातु॑मक्षितां ।
व॒यं दे॒वस्य॑ धीमहि सु॒मति॑ꣳ स॒त्यरा॑धसः ।
धा॒ता द॒दातु॑ दा॒शुषे॑ व॒सूनि॑ प्र॒जाका॑माय मी॒ढुषे॑ दुरो॒णे ।
तस्मै॑ दे॒वा अ॒मृताः॑ सँव्य॑यन्तां वि॒श्वे दे॒वासो॑ अ॒दितिः॑ स॒जोषाः॑ ।
अनु॑ नोऽद्याऽनु॑मतिर्य॒ज्ञं दे॒वेषु॑ म॒न्यतां॑ ।
अ॒ग्निश्च॑ ह॒व्यवा॑हनो भव॒तां दा॒शुषे॑ म॒यः ।
अ॒न्विद॑नु॒मते॑ त्वं – [ ] 34

3.3.11.3 - Padam

तस्मै॑ । उ॒ । ह॒व्यम् । घृ॒तव॑दिति॒ घृ॒त-व॑त् । वि॒धेम॑ । धा॒ता । द॒दातु॑ ।
नः॑ । र॒यिम् । प्रा॒चीम् । जी॒वातु॑म् । अ॒क्षिता॑म् । व॒यम् । दे॒वस्य॑ ।
धी॒महि॑ । सु॒मति॑मिति॒ सु - म॒तिम् । स॒त्यरा॑धस इति॒
स॒त्य - रा॑धसः । धा॒ता । द॒दातु॑ । दा॒शुषे॑ । व॒सूनि॑ । प्र॒जाका॑मायेति॒
प्र॒जा - का॑माय । मी॒ढुषे॑ । दु॒रोण॑ इति॒ दुः-ओ॑ने । तस्मै॑ । दे॒वाः ।
अ॒मृताः॑ । स॒मिति॑ । व्य॒यन्ता॑म् । वि॒श्वे॑ । दे॒वासः॑ । अ॒दितिः॑ ।
स॒जोषा॑ इति॒ स - जो॑षाः । अ॒न्विति॑ । नः॑ । अ॒द्य ।
अ॒नुम॑तिरित्यनु॒ - म॒तिः । य॒ज्ञम् । दे॒वेषु॑ । म॒न्यता॑म् । अ॒ग्निः । च॒ ।
ह॒व्यवा॑हन इति॒ ह॒व्य - वा॑हनः । भ॒वता॑म् । दा॒शुषे॑ । म॒यः ।
अ॒न्विति॑ । इ॒त् । अ॒नुम॑त इत्यनु॒ - म॒ते । त्वम् । 34 (50)

3.3.11.4

म॒न्यासै॑ श॒ञ्चनः॑ कृ॒धि । क्र॒त्वे द॑क्षाय नो हि॒नु प्र॒ण आ॒यू॒षि
ता॒रिषः॑ । अ॒नु म॒न्यता॑-म॒नुम॑न्यमाना प्र॒जाव॑न्त॒ र॒यिम॑क्षीयमाणं ।
तस्यै॑ व॒यं हे॑डसि मा॒ऽपि भू॒म सा नो॑ दे॒वी सु॒हवा॑ श॒र्म य॑च्छतु ।

यस्यामिदं प्रदिशि यद्विरोचतेऽनुमतिं प्रति भूषन्त्यायवः ।

यस्या उपस्थ उर्वन्तरिक्षं सा नो देवी सुहवा शर्म यच्छतु । 35

3.3.11.4 - Padam

मन्यासै । शम् । च । नः । कृधि । क्रत्वे । दक्षाय । नः । हिनु ।

प्रेति । नः । आयूषि । तारिषः । अन्विति । मन्यताम् ।

अनुमन्यमानेत्यनु – मन्यमाना । प्रजावन्तमिति प्रजा – वन्तम् ।

रयिम् । अक्षीयमाणम् । तस्यै । वयम् । हेडसि । मा । अपीति ।

भूम । सा । नः । देवी । सुहवेति सु – हवा । शर्म । यच्छतु ।

यस्याम् । इदम् । प्रदिशीति प्र – दिशि । यत् ।

विरोचत इति वि – रोचते । अनुमतिमित्यनु – मतिम् । प्रतीति ।

भूषन्ति । आयवः । यस्याः । उपस्थ इत्युप – स्थः । उरु ।

अन्तरिक्षम् । सा । नः । देवी । सुहवेति सु – हवा । शर्म ।

यच्छतु । 35 (50)

3.3.11.5

राकामहं सुहवां सुष्टुती हुवे शृणोतु नः सुभगा बोधतु त्मना ।

सी॒व्यत्व॑पः॒ सू॒च्याऽ॒च्छिद्य॑मानया ददातु वी॒रम्॑ शत॒दाय॑मु॒क्थ्यं॑ ।

यास्ते॑ रा॒के सु॒मतयः॑ सु॒पेश॑सो याभि॒र्ददा॑सि दा॒शुषे॑ वसू॒नि ।

ताभि॑र्नो अ॒द्य सु॒मना॑ उ॒पाग॑हि स॒हस्र॑पोष॒म् सु॒भगे॑ रराणा ।

सिनी॑वालि॒ या सु॒पाणिः॑ ।

कु॒हू॒मह॑म् सु॒भगां॑ वि॒द्वना॑प॒सम॑स्मिन् यज्ञे सु॒हवां॑ जो॒हवी॑मि ।

सा नो॑ ददातु श्रवणं ( ) पि॒तृणां॑ तस्यास्ते॑ दे॒वि ह॒विषा॑ वि॒धेम॑ । ।

कु॒हू-दे॒वाना॑म॒मृत॑स्य पत्नी॒ हव्या॑ नो॒ अस्य॑ ह॒विषश्चि॑केतु ।

सं दा॒शुषे॑ कि॒रतु॑ भू॒रि वा॒मम् रा॒यस्पोषं॑ चि॒कितु॑षे दधातु । 36

3.3.11.5 - Padam

रा॒काम् । अ॒हम् । सु॒हवा॑मि॒ति सु॒ - ह॒वाम् । सु॒ष्टुती॑ति॒ सु-स्तु॑ती ।

हु॒वे । शृ॒णोतु॑ । नः॑ । सु॒भगे॑ति॒ सु॒ - भ॒गा । बो॒धतु॑ । त्मना॑ ।

सी॒व्यतु॑ । अ॒पः । सू॒च्या । आ॒च्छिद्य॑मानया । ददातु॑ । वी॒रम् ।

शत॒दाय॑मि॒ति शत॑ - दा॒यम् । उ॒क्थ्यम् । याः । ते॑ । रा॒के । सु॒मतय॑

इति॑ सु॒ - मत॑यः । सु॒पेश॑स इति॑ सु॒ - पेश॑सः । याभिः॑ । ददा॑सि ।

दा॒शुषे॑ । वसू॒नि । ताभिः॑ । नः॑ । अ॒द्य । सु॒मना॑ इति॑ सु॒ - मनाः॑ ।

उपा॒ग॒ही॒त्यु॒प – आ॒ग॒हि । स॒ह॒स्र॒पो॒ष॒मि॒ति स॒ह॒स्र – पो॒ष॒म् ।
सु॒भ॒ग इति॑ सु – भ॒गो । र॒रा॒णा । सि॒नी॒वा॒लि । या । सु॒पा॒णि॒रि॒ति
सु – पा॒णिः । कु॒हू॒म् । अ॒ह॒म् । सु॒भ॒गा॒मि॒ति सु – भ॒गा॒म् ।
वि॒द्व॒ना॒प॒स॒मि॒ति वि॒द्व॒न – अ॒प॒स॒म् । अ॒स्मि॒न् । य॒ज्ञे । सु॒ह॒वा॒मि॒ति
सु – ह॒वा॒म् । जो॒ह॒वी॒मि । सा । नः । द॒दा॒तु । श्र॒व॒ण॒म् ( ) ।
पि॒तृ॒णा॒म् । त॒स्याः । ते । दे॒वि । ह॒वि॒षा । वि॒धे॒म । कु॒हूः । दे॒वा॒ना॒म् ।
अ॒मृ॒त॒स्य । प॒त्नी । ह॒व्या । नः । अ॒स्य । ह॒वि॒षः । चि॒क्रे॒तु ।
स॒मि॒ति । दा॒शु॒षे । कि॒र॒तु । भू॒रि । वा॒म॒म् । रा॒यः । पो॒ष॒म् ।
चि॒कि॒तु॒षे । द॒धा॒तु । 36 (74)

(भा॒मा॒सो – दा॒ता – त्व – म॒न्त॒रि॒क्ष॒सा नो॑ दे॒वी सु॒ह॒वा शर्म॑
य॒च्छ॒तु – श्र॒व॒णं – च॒तुर्वि॑ंशतिश्च) (A11)

पद पाठे (वाक्य सहित) – तृतीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

Prasna Korvai with starting Padams of 1 to 11 Anuvaakams :-

(अ॒ग्ने॑ ते॒ज॒स्वि॒न् – वा॒यु॒ – र्व॑स॒व॒स्त् – वै॒त॒द्वा॒ अ॒पां॒ – वा॒यु॒र॒सि॑
प्रा॒णो॒ ना॒म॒ – दे॒वा॒ वै॒ य॒द्य॒ज्ञे॒न॒न॒ – प्र॒जा॒प॒ति॑ दे॒वा॒सु॒रा॒ – ना॒यु॒र्दा॒ –
ए॒तं॒ यु॒वा॒न॒ – सूर्यो॑ दे॒व॒ – इ॒दं॒ वा॒ – मे॒का॒द॒श॒)

Korvai with starting Padams of 1, 11, 21 Series of Panchaatis :-

(अ॒ग्ने॑ ते॒ज॒स्वि॒न् – वा॒यु॒र॒सि॑ – छ॒न्द॒सां॒ वी॒र्यं॑ – मा॒तर॒ञ्च॒ –
ष॒ट्त्रिं॑शत्)

First and Last Padam of Third Prasnam of Kandam 3 :-

(अ॒ग्ने॑ ते॒ज॒स्वि॒ – श्रि॒कि॒तु॒षे॑ द॒धा॒तु॒)

॥ हरिः॑ ओं ॥

॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायां पद पाठे

तृतीयकाण्डे तृतीयः प्रश्नः समाप्तः ॥

पद पाठे (वाक्य सहित) – तृतीयकाण्डे – तृतीयः प्रश्नः

Details of Panchati and Padam for Kandam 3 – Prasanam 3 – TS 3.3

	Panchati	Padams
Anuvakam 1	2	123
Anuvakam 2	2	78
Anuvakam 3	3	175
Anuvakam 4	3	153
Anuvakam 5	5	246
Anuvakam 6	3	148
Anuvakam 7	3	158
Anuvakam 8	6	300
Anuvakam 9	2	108
Anuvakam 10	2	94
Anuvakam 11	5	274
Total →	36	1857

Notes:

- Please refer to the book “TS Kandam 1” and “TS 1.1 pada paadam with Vaakyam” for notes and conventions used in this Compilation.
- Please download our vedic compilations from our web site www.vedavms.in